

Liikenne- ja viestintäministeriö
PL 31
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntö 16.8.2016 LVM/ 1437/08/2016i

LAUSUNTO VUODEN 2017 JUNALIIKENTEEEN OSTO- JA VELVOITELIIKENTEESTÄ

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt 5.9.2016 mennessä lausuntoa vuoden 2017 osto- ja velvoiteliikenteestä. Suomen rautateillä harjoitetaan tällä hetkellä henkilöliikennettä kolmella eri tavalla järjestettynä. Näitä ovat julkisen palvelun veloitteen alainen liikenne, VR-Yhtymä Oy:n markkinaehtoinen liikenne sekä valtion tukema ostoliikenne.

VR-Yhtymä Oy:lle on myönnetty yksinoikeus henkilöliikenteen harjoittamiseen Suomen rautateillä liikenne- ja viestintäministeriön sekä VR:n välisellä yksinoikeussopimuksella. Yksinoikeussopimuksen nojalla VR harjoittaa markkinaehtoista henkilöliikennettä liiketaloudellisin perustein, jolloin se vastaa itsenäisesti vuorotarjonnasta ja liikenteen aikatauluista. Yksinoikeutensa vastineeksi VR harjoittaa julkisen palvelun veloitteen alaista liikennettä yhteensä 20 miljoonalla eurolla vuosittain. Tämän lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö hankkii yhtiöltä henkilöliikennepalveluja 30 miljoonalla eurolla vuosittain.

Sekä velvoite- että ostoliikenteen vuorot ja aikataulut VR suunnittelee yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Osto- ja velvoiteliikenteellä pyritään täydentämään vuorotarjontaa ja mahdollistamaan liikenne sellaisilla yhteysväleillä, jonne sitä ei markkinaehtoisesti synny. Tällä pyritään kulloinkin käytössä olevilla resursseilla mahdollisimman suureen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen tukemalla laajaa joukkoa kansalaisia heidän liikkumistarpeissaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö suunnittelee osto- ja velvoiteliikenteen mukaisten aikataulujen uudelleentarkastelua vuodelle 2017. Voimassa olevan velvoiteliikennettä koskevan päätöksen mukaan nykyinen velvoiteliikenne päättyy 10.12.2016. Ostoliikennesopimus on voimassa 31.12.2018 saakka, mutta myös sitä tarkastellaan samassa yhteydessä.

Osto- ja velvoiteliikenteen ensi vuoden suunnittelua varten LVM pyytää näkemyksiä alueen liikkumistarpeista sekä osto- ja velvoiteliikenteen vuoroista ja aikatauluista. Erityisesti pyydetään tuomaan esille millaisia taloudellisia ja muita vaikutuksia mahdollisilla junavuoroilla olisi alueellenne, esimerkiksi työssäkäyntiin ja opiskeluun sekä yritysten toimintaan. LVM pyytää myös tuomaan esille, millaisia vaikutuksia alueen junaliikenteellä on muuhun liikennealan elinkeinotoimintaan alueellenne. Lisäksi ministeriö toivoo näkemyksiä siitä, miten junaliikenteen aikatauluja tulisi kehittää olemassa olevien resurssien puitteissa ja mitkä junavuorot olisivat kannaltanne kaikista kriittisimmät.

Kajaanin kaupunki toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kajaanin kautta kulkevat kaukojunavuorot ovat lähes kaikki ostoliikennettä Kuopio-Oulu välillä. Iltapäivällä klo 15:17 lähtevä Kajaani-Kuopio välin junavuoro on markkinaehtoista liikennettä. Sen lisäksi markkinaehtoisia ovat päivittäin Kajaanista 6:33 etelään lähtevä juna ja Kajaaniin 22:20 etelästä saapuva juna, joka ei jatka Ouluun. Velvoiteliikennettä yhteysvälillä ei ole. Kajaanin saavutettavuuden kannalta ostoliikenteen jatkuminen Kuopio-Oulu välillä on ensiarvoisen tärkeää, mikäli VR ei harjoita yhteysvälillä markkinaehtoista tai velvoiteliikennettä. Ostoliikenteen aiemman sopimuksen päättyessä maaliskuussa 2016 Kajaani-Oulu väliltä lakkautettiin sen piirissä olleet yhdensuuntaiset henkilöjunavuorot aamulla Kajaanista Ouluun ja illalla Oulusta Kajaaniin.

Kajaanin kaupunginhallitus antoi kokouksessaan 27.10.2015 kannanoton suunniteltuihin Kajaani–Oulu välin henkilöjunaliikenteen leikkauksiin. Kannanotossa todettiin mm. seuraavaa:

- Alueiden hyvä saavutettavuus on keskeisin kilpailukyyn tekijä. Raideyhteys ja riittävä liikennetarjonta ovat saavutettavuuden olennainen osa.
- Nykyisen sirpaleisen liikennejärjestelmän sijaan olisi tarkasteltava kokonaisuutta, jossa liikenne on osa alueiden kilpailukyyn ja elinkeinoelämän kehittämistä. Suomen aluerakennetta on kehitettävä monikeskuksisena ja verkottuvana sekä hyviin liikenneyhteyksien perustuva kokonaisuutena.
- Junavuorojen karsimiset vaikuttavat ihmisten arkeen ja työntekoon sekä alueiden elinvoimaan ja elinkeinoelämäään. Toimiva henkilöjunaliikenne koetaan peruspalveluksi, jonka olemassaolo tulee turvata ja säilyttää.
- Julkinen liikenne on pitkien etäisyyksien maassa merkittävä valtionhallinnon palvelu. VR:n tulee säilyä valtio-omisteisena toimijana ja huolehtia osaltaan kattavasta julkisen liikenteen palveluverkosta.
- Kajaaniin ja sitä kautta koko Kainuuseen tulevaa junaliikennettä on heikennetty viime vuosina huomattavasti: Yöjunayhteys Helsinkiin poistui jo vuonna 2006, myöhemmin poistuivat työmatkustusta hyvin palvelleet 3:55 Kajaanista etelään lähtenyt juna ja myöhäinen paluuvuoro etelästä, jonka saapumisaika oli 23:31.

Kannanotossaan Kajaanin kaupunki ei hyväksynyt vuorotarjonnan vähentämistä Kajaani–Oulu välillä. Kaupunki vaati, että henkilöjunaliikenteen palvelutasoa ja vuorotarjontaa tulee kehittää karsimisen sijasta. Edelleen kaupunki toi esille, että Vartius–Kontiomäki–Oulu rataosuutta on viime vuosina parannettu, ja rataosuuden välityskyvyn voi odottaa paranevan tulevaisuudessa. Kaupunki toi esille myös huolen siitä, miten junavuorojen vähentäminen tulee jatkossa vaikuttamaan junaradan kunnossapitoon. SOTE-ratkaisua ennakoiden kaupunki lisäksi arvioi, että sen vaikutuksesta kansalaisten kulkeminen palvelujen saatavuuden perään lisääntyy, mikä edellyttää vakaata ja toimivaa julkista liikennettä.

Kajaanin kaupunki uudistaa kannanotossaan 27.10.2015 esittämänsä näkemykset ympäristöystävällisen henkilöjunaliikenteen merkityksestä ja sen kehittämistarpeista, eikä hyväksy vuorotarjonnan uusia heikennyksiä. Lisäksi kaupunki toteaa nykyisestä junaliikenteestä ja vuorotarjonnasta seuraavaa:

LVM:stä saadun lisätiedon mukaan osto- ja velvoiteliikenteeseen valittaville reiteille ei ole mitään tarkkaa matkustajamääräkriteeriä, vaan niiden tarkoituksena on täydentää tarjontaa sellaisilla reiteillä ja sellaisina vuorokaudenaikoina, jolloin liikennöinti ei ole markkinaehtoisesti kannattavaa. Etelä-Suomen lähijunaliikenteessä ostoliikennevuoroissa matkustaa keskimäärin satoja ihmisiä ja hiljaisemmilla rataosilla matkustajamäärät jäävät joihinkin kymmeneen. Koska junavuoro kohtaiset VR:n matkustajamäärätiedot eivät ole julkisia, niin Kajaanin eri junavuorojen vaikuttavuutta ja merkitystä matkustamiselle ei voi arvioida tarkasti, ainoastaan yleisemmällä tasolla niiden tarjoamien yhteysmahdollisuuksien kautta.

Kajaanin kautta kulkevat Kuopio-Oulu välin junavuorot ovat pitkän matkan kaukojunia tai muodostavat junanvaihtojen kautta saumattomia pitkän matkan matkaketjuja. Ne ovat siten keskeinen osa kansallista liikennejärjestelmää ja Savon radan henkilöjunaliikenteen tarjontaa. Kajaanin kaupunki edistää yhdessä Savon radan varren kaupunkien ja maakuntien kanssa saada radan välityskykyä ja nopeuttamista. Kaupungin strategisena tavoitteena on saada Savon rata kansallisessa liikennepolitiikassa seuraavaksi valtakunnalliseksi ratahankkeeksi Pohjanmaan radan valmistumisen jälkeen. Rautatieyhteyksien nopeutuessa junaliikenteen kilpailukyky paranee.

Etelään ja etelästä kulkevat junavuorot ovat Kajaanille ja Kainuulle olennaisen tärkeitä työmatkustuksen ja vapaa-ajan yhteyksiä pääkaupunkiseudulle, Savon radan kaupunkeihin sekä Pieksämäen kautta lounaaseen Turkuun saakka. Uusi junayhteys Helsinki-Vantaan lentokentälle on lisännyt myös Kainuussa etelän suunnan junavuorojen merkitystä. Kajaanin lentovuorot ovat tällä hetkellä hyvät ja toimivat, mutta junaliikennettä käytetään paljon sekä työ- että vapaa-ajan matkustukseen hinnoittelun ja matkustusmukavuuden takia. Kajaanin junaliikenteen erityispiirteenä on syytä nostaa esille Suomen suurimman varuskunnan, Kainuun Prikaatin varusmiesten suuri vuotuinen junamatkustus.

Markkinaehtoisesti liikennöivä aamuvuoro 6:33 on tärkein työmatkustuksen menovuoro etelään, mutta sitä palvelee myös Oulusta 12:43 lähtevä IC 70, joka lähtee Kajaanista 15:17 ja on perillä Helsingissä 21:42, silloin kun on tarve olla paikalla seuraavana aamuna. Siltä on myös toimiva myöhäisen illan vaihtoyhteys Jyväskylään, Tampereelle ja Turkuun. Aiempi vuoro IC 716 Oulusta 9:55, Kajaanista 12:17 – Helsinki 18:42 vaihtoyhteydellä tarjoaa puolestaan alkuillasta perillä oleva yhteyden, myös lounaaseen Turkuun.

Päiväaikaiseen, erityisesti vapaa-ajan matkustukseen soveltuu erittäin hyvin Oulusta 7:00 lähtevä Pendolino 66. Se tarjoaa suoran yhteyden Kajaanista 9:27, saapuen Helsinkiin 15.39. Se on myös tärkein Oulusta Kajaaniin suuntautuvan päiväaikaisen työmatkustuksen vuoro.

Paluuvuoroista etelästä työmatkustuksen tärkein vuoro on markkinaehtoinen Helsingistä 16:17 lähtevä ja 22:20 Kajaaniin saapuva iltajuna. Sen lähtöaika on kuitenkin sellainen, että pidempää päiväaikaista viipymistä palvelee paremmin IC 713 Kuopio 12.45 - 14:34 Kajaani, johon on vaihtoyhteys Helsingistä 8:17 lähtevältä aamujunalta.

Helsingistä 11:17 lähtevä ja Kajaaniin 17:31 saapuva IC 65 tarjoaa päiväaikaisen suoran yhteyden Helsingistä, ja palvelee hyvin vapaa-ajan matkustusta. Juna jatkaa Ouluun, jossa perillä 20:13. Vuoro

Kajaanin kaupunki
Kaupunginhallitus
Pohjolankatu 13
87100 Kajaani

Lausunto

palvelee hyvin työmatkustusta Ouluun, silloin kun on tarve olla paikalla aamusta, sekä paluuta työmatkalta Kajaanista Ouluun. Myös Helsingistä 14:17 lähtevä Pendolino 67 tarjoaa nopean suoran yhteyden Kajaaniin. Sekin jatkaa Ouluun ja mm. mahdollistaa yhteyden Oulu-Helsinki yöjunaan.

Kun aiempi yksisuuntainen arkipäivien aamuvuoro Kajaanin ja Oulun välillä lakkasi, niin päiväaikaisen työmatkustuksen menovuoroksi Ouluun jäi ainoastaan IC 711 Kuopiosta 07:53, joka lähtee Kajaanista 9:57, ja on perillä Oulussa keskipäivän aikaan. Junavuoro on samalla suora yhteys Rovaniemelle, jonne se saapuu 14:55. Vaihtoehtoinen yhteys Lappiin Kajaanista iltapäivällä Ouluun jatkavalla IC 713 vuorolla edellyttää pitkää vaihto-odotusta Oulussa, mutta kuitenkin palvelee työmatkustusta silloin, kun on tarve olla paikalla Rovaniemellä heti aamusta.

Junaliikenteeseen liittyvistä matkaketjuista Kainuussa ovat tärkeimmät jatkoyhteydet linja-autolla suoraan rautatieasemalta maakunnan kuntakeskuksiin. E erityisen merkittävä on matkailijoiden käyttämä yhteys Sotkamoon, Vuokatin matkailukeskukseen. Kajaanin kaupunki on käynnistänyt rautatieaseman alueen matkakeskushankkeen, jossa on tarkoitus siirtää nykyisen erillisen linja-autoaseman toiminta asema-alueelle. Hankkeen toteutuessa juna- ja linja-autoliikenteen saumattomat matkaketjut paranevat.

Kajaanissa 5.9.2016

KAJAANIN KAUPUNGINHALLITUS

Jari Tolonen
kaupunginjohtaja

Risto Hämäläinen
kansliapäällikkö

Posti
PL 133
87101 Kajaani

Käyntiosoite
Pohjolankatu13
87100 Kajaani

Puhelin
08 61 551

Sähköposti
kajaani@kajaani.fi

4(4)